

Bioethical Education and Attitude Guidance for Living Environment

UČNA GRADIVA

Erasmus+

UČNA GRADIVA

Avtorji: Giannis Stamatellos (scripts), Nikos Vasilakos (video animacije)

Prevod v slovenščino: Mateja Centa, Vojko Strahovnik

Fotografije in slike: Pixabay

Zahvala

Radi bi se zahvalili vsem učencem, učenkam, učiteljicam, učiteljem, raziskovalcem in raziskovalkam ter vsem ostalim, ki so sodelovali v projektu in so s svojimi idejami, povratnimi informacijami in spodbudami prispevali k razvoju tega priročnika.

Avtorske pravice

Gradivo se lahko uporablja v skladu z licenco Creative Commons; vrsta licence

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji.

Omejitev odgovornosti

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije in hrvaške državne agencije Erasmus+ *Agencija za mobilnost i programe Evropske unije*. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

beagle
Bioethical Education
and Attitude Guidance
for Living Environment

1. KAKO UPORABLJATI TA UČNA GRADIVA

V rokah držite drugi intelektualni rezultat projekta BEAGLE - *Bioetična vzgoja in naš odnos do živega okolja*. V projektu smo v okviru programa Erasmus+ združeni partnerji iz Hrvaške, Slovenije, Italije in Grčije s skupnim ciljem spodbujanja k bioetični vzgoji, razvijanju kritičnega mišljenja in splošnega spreminjanja odnosa do boljšega razumevanja našega okolja, v katerem živimo.

V tem dokumentu najdete delitev učnih gradiv in pripomočkov glede na starostne skupine otrok in mladostnikov ter glede na uporabljene pedagoške metode. Vsa gradiva ter njihova raba so opisana na način "korak za korakom" in zastavljena tako, da spodbujajo medsebojno razpravo in kritično razmišljanje otrok o bioetičnih temah.

Učna gradiva vključujejo navedbo starostne skupine otrok, trajanja in števila udeležencev ter so zasnovana kot samostojni izobraževalni pripomočki s posebnimi metodološkimi smernicami. To ne pomeni, da se morate dosledno držati zapisanega. Vedno lahko gradiva, dejavnosti in ponujena vprašanja prilagodite potrebam ter zmožnostim skupine.

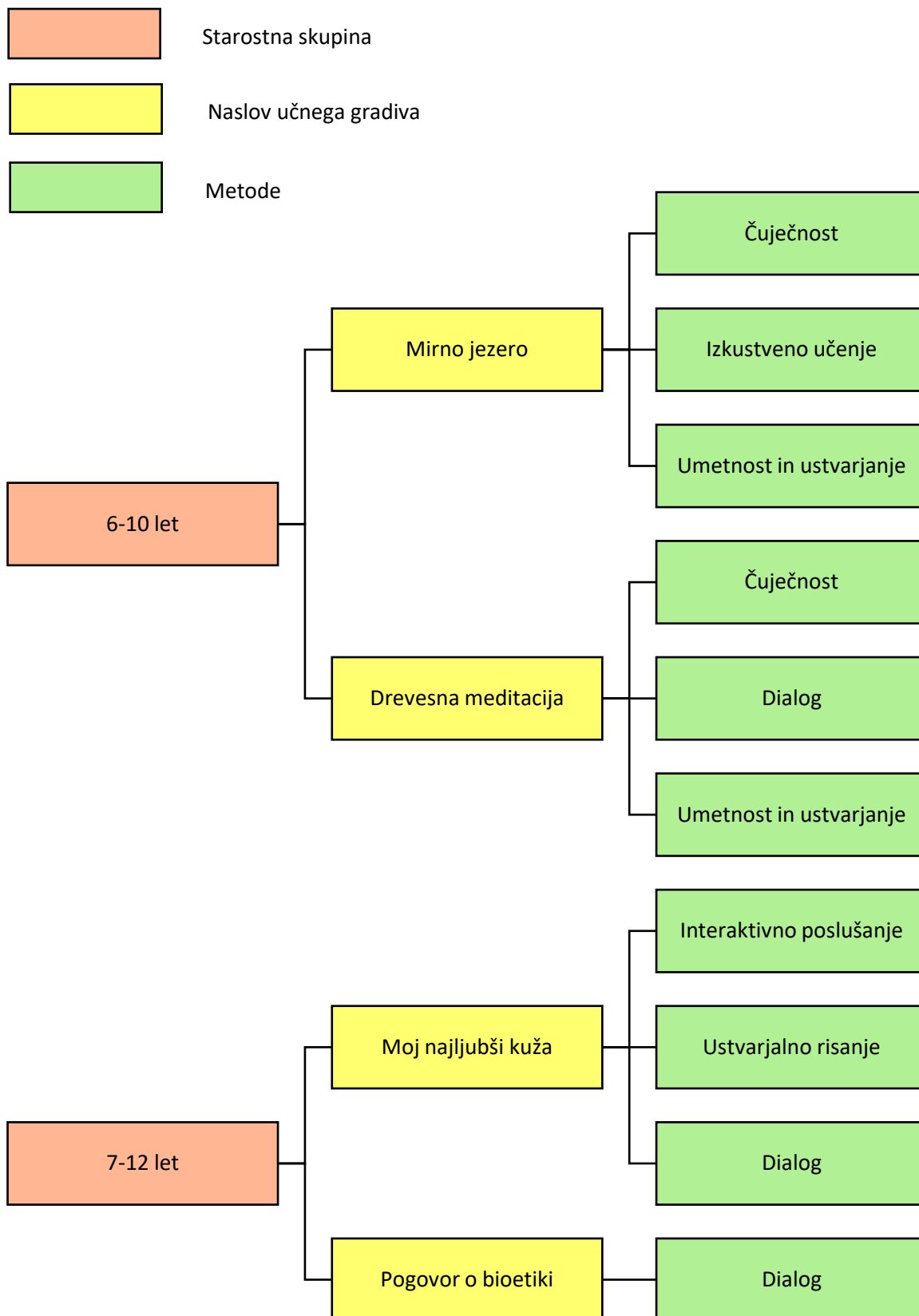
Gradiva se lahko uporabljajo v različnih izobraževalnih okoliščinah in kontekstih ter v različnih nacionalnih učnih načrtih, ker obravnavajo etična vprašanja, ki so univerzalna.

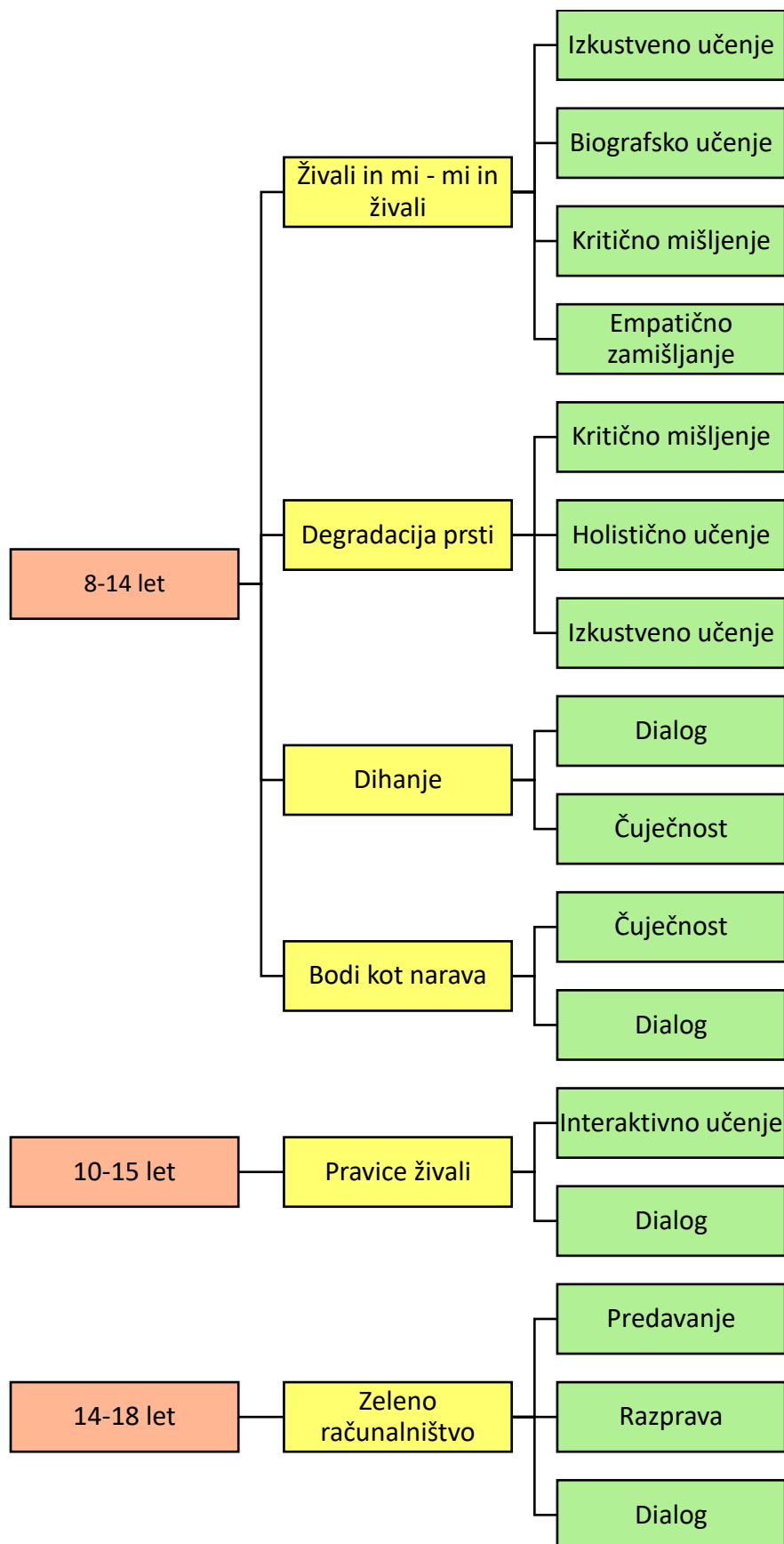

Upamo, da vas bodo ta izobraževalna gradiva spodbudila k ustvarjalnosti in dodala nove razsežnosti pri poučevanju bioetičnih tem na preprost, ustvarjalen in zabaven način.

2. RAZVRSTITEV UČNIH GRADIV

Pravice živali

Starostni razpon otrok: 8-15 let

Trajanje: 60 minut

Velikost skupine: 10-15 udeležencev

Gradiva in pripomočki: računalnik ali prenosni računalnik, video projektor, projekcijski zaslon, bela plošča, markerji, 4 videoposnetki:

- [Predstavitve Beagla oz. Beagle se predstavi](#)
- [Sokratov uvod oz. Sokrat se predstavi](#)
- [Beagle in Sokrat - Ali naj imajo živali pravice?](#)
- [Epilog: Ko noč pade na Atene](#)

Učne metode: predavanja in delavnice, interaktivno učenje in filozofske razprave o vprašanih pravic živali z uporabo sokratskega dialoga in majevtike, video animacija.

Ključne teme in učni izidi:

Udeleženci se bodo spoznali s temo pravic živali ter bodo znali:

- 1) v obliki sokratskega dialoga oz. majevtike razpravljati o pravicah živali,
- 2) uporabiti in oceniti argumente sokratske etike o pravicah živali,
- 3) kritično in etično razmišljati o vprašanih, povezanih s pravicami živali.

Uvod

Naslednje opredelitve, razlage in filozofska ozadja vam bodo pomagala pri posredovanju te teme na podlagi gradiv.

Ključno vprašanje tega modula je, ali naj imajo živali pravice? Vprašanje je obravnavano s pomočjo Sokratove filozofske metode oz. majevtike. Problem pravic živali se bomo približali preko video animacije, v kateri Sokrat razpravlja z Beagleom.

Kaj je etika?

Etiko lahko na splošno opredelimo kot »preučevanje morale«. Etika vključuje ukvarjanje s praktičnimi vprašanji (kako naj delujemo) in s pojmi ter vidiki kot so

svoboda, enakost, obveznosti in pravice. Etika je povezana tudi z naborom pravil, načel oz. standardov, ki vodijo moralna dejanja posameznika znotraj določenega družbenega okvira. Ukvarja se z moralno presojo in moralnimi odločitvami, vključuje vprašanja o človekovem vedenju ali ravnanju: kako mora človek v določenem primeru ravnati odgovorno in v kakšnem obsegu je treba to dejanje opisati kot moralno pravilno ali napačno.

Kaj je pravica?

Pravice so v prvi vrsti pravice oz. upravičenosti, da lahko strimo (ali se vzdržimo) določene dejanja. V okviru teorije pravic obstajata dva pristopa. (1) Pristop na podlagi interesa ali skrbi za dobrobit: vse osebe so dolžne spoštovati pravic vseh drugih, ki imajo interese, ter imajo v zvezi s temi tudi določene dolžnosti. (2) Pristop na podlagi volje: pravice ne ustvarjajo dolžnosti neposredno ali samodejno, temveč šele takrat, ko jih nekdo uveljavlja (Wenar).

Sokratska etika

Sokrat (469-399 pr. n. št.) je skupaj s Platonom in Aristotelom najbolj poznana in pomembna oseba starogrške filozofije. Medtem ko sam ni zapustil nobenih zapisov, je njegova filozofska izvirnost v metodi - obliki dialoga -, ki je imela velik vpliv v zgodovini filozofije in za izobraževanje nasploh. Za Sokrata je najpomembnejša naloga v človekovem življenju skrb za dušo: intelektualni in moralni jaz vsakega človeka. Kot moralni delovalci so ljudje odgovorni za vedenje in ravnanje pravilno ali napačno.

Sokratova metoda

Sokrat je trdil, da v neraziskanega življenja (ko se ne sprašujemo in ne raziskujemo naših lastnih prepričanj ter naravnosti) ni vredno živeti in da je moralna dobrotta najvišja oblika znanja. Njegova metoda se imenuje »majevtika« oz. babištvo, kar pomeni, da s pomočjo te metode lahko posameznikove ideje in prepričanja (tudi implicitna) »porodimo« na svetlo ter se potem tak posameznik zaveda svojih idej. Za dosego tega cilja je Sokrat predlagal nenehno kritično samopregledovanje življenja. Ljudje morajo dvomiti in izzivati tako sebe kot prepričanja in življenja drugih. Znanje je boljše kot nevednost, znanje glede kreposti pa je nad vsem drugim. Torej krepost oz. vrlina ni samo del znanja, ampak zaobsega celotno vednost. Kako se obnašati in ravnati glede vidika dobrega, bi moral biti najbolj temeljni vidik človekovega življenja.

Vprašanje pravic živali

Pravice živali, tako kot človekove pravice, nečloveške živali obravnavajo kot bitja, ki jih je treba obravnavati spoštljivo, kot cilje same po sebi, in ne zgolj kot sredstva za dosego drugih ciljev. Pravice živali so sicer sporna tema v živalski etiki ter filozofi o njih že dolgo

razpravljajo. Ali je v ideji človeškega nekaj tako značilnega, kar upravičuje idejo, da imajo ljudje moralni status, medtem ko ga vsi ostali, tudi živali, nimajo? (Gruen).

Nekateri filozofi trdijo, da nam bo vprašanje pravic živali omogočilo tudi boljše razumevanje narave človeka ter pravilnega obsega naših moralnih obveznosti, medtem ko nekateri drugi trdijo, da lahko najdemo oz. določimo pomembne značilnosti, ki človeka bistveno razlikujejo od preostalega živega sveta (Gruen).

Vprašanje pravic živali vključuje utemeljitev človeških praks do živali, kot so povzročanje bolečine, smrti, trpljenja. Na primer, vzrejamo živali za hrano, oblačila in za zdravila, uporabljamo pa jih tudi za delo, zabavo in znanstvene poskuse. Človekova odgovornost za človekove pravice ni povezana le z utemeljitvijo zgornjih praks, ampak tudi z upoštevanjem živali kot bitij z moralnih statusom in moralnih delovalcev, ki jo moramo spoštovati.

Korak za korakom - opis učne dejavnosti

Učna dejavnost oz. delavnica traja približno 60 minut.

Začetna navodila

Udeleženci se po možnosti usedejo v polkrog okoli moderatorja in s pogledom na zaslon gledajo animacije. Učenci lahko sedijo tudi v drugi razporeditvi, vendar naj imajo dober pogled na zaslon in moderatorja.

Na začetku se moderator oz. vodja predstavi in predstavijo se tudi udeleženci, če se ne poznajo. V koliko gre za na novo oblikovano skupino, lahko imajo pred seboj tudi lističe s svojimi imeni.

Vodja dejavnosti predstavi in razloži name, cilje in potek delavnice. Vodja dejavnosti razloži tudi, da bodo multimedijske animacije uporabljene za spodbuditev dialoga med udeleženci.

Vodja dejavnosti mora na sproščen način ustvariti okolje sprejemajoče učne atmosfere. Udeleženci se morajo svobodno izražati in na vprašanja ter pripombe drugih udeležencev odgovarjati kritično (zahtevati od drugih dobre razloge za njihova stališča), a spoštljivo.

Mlajšim udeležencem vodja dejavnosti razloži tudi nekatera druga pravila sodelovanja, kot so:

- Če želite govoriti, dvignite roko.
- Pazljivo poslušajte druge.
- Ne govorite hkrati z drugimi udeleženci.

-
- Zapišite ali zapomnite si ključne poglede drugih udeležencev.
 - Zapišite svoje trditve in misli.
 - Izrazite svoje mnenje na vljuden način.

Postopek

Vodja dejavnosti najprej prikaže videoposnetek »Predstavitev Beagla oz. Beagle se predstavi«. Udeležencem naj predstavi tudi kratko razlago živalske etike ter njenih ciljev, lahko tudi s primeri iz vsakdanjega življenja. Kratko lahko navede tudi, da sta vzgoja in izobraževanje zelo pomembna za dobro prakso na področju pravic živali in za spoštovanje živali.

V naslednjem koraku vodja dejavnosti predstavi, kdo je bil Sokrat in kakšna je bila njegova metoda (majevtika). Nato sledi predvajanje posnetka »Sokrat se predstavi«.

Nato vodja dejavnosti izpostavi osrednje vprašanje: Ali naj imajo tudi živali svoje pravice?

Vodja dejavnosti nato prikaže posnetek »Beagle in Sokrat - Ali bi morale živali imeti pravice?«.

Vodja dejavnosti naj izpostavi nekaj glavnih vprašanj v zvezi s pravicami živali (v videu jih je postavil Beagle). Udeležencem lahko tudi kratko razloži živalsko etiko, pravice živali in sam pojem »pravica«, na ravni, ki je zanje ustrezna.

Vodja dejavnosti nato prosi udeležence, da uporabijo metodo sokratskega dialoga (majevtika; glej zgoraj) in razmislijo ter razpravljajo o osrednjem vprašanju.

Vodja dejavnosti lahko pri tem tudi pomaga z naslednjimi vprašanji:

- Ali naj tudi živali štejemo za osebe?
- Ali živali razmišljajo kot ljudje?
- Kakšne pravice bi morale imeti živali?
- Ali vemo, da lahko živali občutijo užitek ali bolečino?
- Imajo živali čustva?
- So živali vesele ali žalostne?
- Ali živali razumejo srečo drugih živali?
- V kolikšni meri nas bo razumevanje pravic živali naredilo boljše osebe?

Sledi naj glavna razprava o razmišljanjih udeležencev.

Vodja prosi udeležence, naj pojasnijo, zakaj tako razmišljajo o pravicah živali ter pojasnijo razloge za svoje trditve. Ta korak je namenjena predvsem mlajšim otrokom,

ker bistveno pripomore k samorefleksiji in kritičnemu razmišljanju udeležencev, uporabite pa jo lahko tudi vedno, kadar kdo svojih misli in stališč ne utemelji.

Zaključne besede: Učna dejavnost se sklene na način, da vodja dejavnosti poda nekaj sklepnih misli in ugotovitev o pravicah živali ter o našem spoštljivem ravnanju z živalmi. Ob koncu dejavnosti prikažemo video "Epilog oz. ko noč pade na Atene"

Viri in literatura

Fieser, J. (2018) Ethics. V: *Internet Encyclopedia of Philosophy* [pridobljeno: 1/9/2019]

Gruen, L. (2011) *Ethics and Animals: An Introduction (Cambridge Applied Ethics)*, Cambridge: Cambridge University Press.

Gruen, L. (2017) "The Moral Status of Animals", V: *Stanford Encyclopedia of Philosophy* <https://plato.stanford.edu/entries/moral-animal/> [accessed: 8/4/2019]

Beauchamp. T.L. in Frey R.G. (2014) (ur.) *The Oxford Handbook of Animal Ethics (Oxford Handbooks)*, Oxford: Oxford University Press.

Ethics Guide: "Animal Rights", *BBC*, dostopno na http://www.bbc.co.uk/ethics/animals/rights/rights_1.shtml [pridobljeno: 8/4/2019]

Scott D. Wilson "Animals and Ethics". V: *The Internet Encyclopedia of Philosophy* <https://www.iep.utm.edu/anim-eth/> [pridobljeno: 8/4/2019]

Wenar, L. (2015) "Rights" in the *Stanford Encyclopedia of Philosophy* <https://plato.stanford.edu/entries/rights/> [pridobljeno: 1/10/2019]